

Türkiye Cumhuriyeti Kamuoyuna:

13 Mart 2020

Fikir ve İfade Özgürlüğünü İlgilendiren Gelişmeler hakkında

Ülkemizin ilerlemesinin ve refahımızı artırmanın anahtarı ve aynı zamanda hukukun üstünlüğünün sağlanmasının da temel şartı olan fikir ve ifade özgürlüğünü yakından ilgilendiren iki önemli gelişme geçtiğimiz haftaya damga vurdu:

- (1) Eleştirellikleriyle tanınan 3 gazetecinin, resmi görevlilerin katıldığı bir cenaze ve bir milletvekilinin detaylarıyla duyurduğu bir MİT görevlisinin şehit olması ile ilgili haber yapmış olmaktan dolayı tutuklandığını; bunlardan Murat Ağirel'in sulh ceza hâkimi tarafından önce serbest bırakıldıktan sonra - kaçmadığı, terör suçu şüphelisi de olmadığı halde- itiraz üzerine önce kendi evine ve sonra eski kayınvalidesinin evine şafakta baskın yapıldığını, başka bir sulh ceza hâkimi tarafından tutuklanmasına karar verildiğini öğrendik.
- (2) 8 Mart Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla Taksim meydanında gösteri yapmak amacıyla Beyoğlu caddelerinde toplanan kadınların eylemine, dağılmadıkları ve meydana çıkmaya çalıştıkları gerekçesiyle toplum polisinin müdahale ettiğini, kadınların coplandığını ve orantısız güç kullanımına maruz kaldığını üzülen izledik.

Benzerleri ile birlikte bu iki olay; devlet gücünün, yargı ve yürütme gücünü kullananların hukukla, hukukun özüyle dengelenerek sınırlandırılmasının; böylece en küçük bir olumsuzluktan büyük zararlar gören ve gerileyen temel hak ve özgürlüklerin, özellikle de fikir ve ifade özgürlüğünün korunarak geliştirilmesinin önemini bir kere daha ortaya koydu.

1) MİT Görevlimizin Şehadetinin Gizliliğini Sağlayamayan Kamu Görevlileri Soruşturulmalı, Kamu Görevlilerince Açıklanmış Olan Bilgileri, Gizliliğin İhlal Edildiğini Haber Yapan Gazeteciler Serbest Bırakılmalıdır:

Şehit olan MİT görevlimizin şehadetinin gizliliği, yapmış olduğu önemli görevler nedeniyle geride bıraktıklarına gelebilecek tehlikeleri bertaraf etmek için zorunludur. Ancak; bu gizli tutma zorunluğu devlet görevlilerine aittir. Gizliliği koruyamayan, ihmal veya ihlalleri ile bilgilerin açığa çıkmasına neden olan bütün kamu görevlileri soruşturulmalı; haklarında gerekli yaptırım uygulanmalı; benzer durumların tekrar etmesi kesin olarak önlenmelidir.

Devlet görevlilerinin dikkatsizliği ve görevlerini yapamaması sonucu açıklanmış olan bilgilerin haber konusu yapılması ise gazetecilerin görevidir. Yapılan gazetecilik görevi, görevini yerine getirememiş olan kamu görevlilerinin kusurlarının ve sorumluluklarının ortaya çıkarılması için de önemlidir. Halk böylelikle kamu görevlilerinin kusurlarından haberdar olarak kamu görevlilerine hukuk yoluyla hesap sorulmasını sağlayabilir.

Çünkü gazetecinin görevi kamuoyunu bilgilendirmektir. Hali hazırda kamu görevlilerince bir şekilde kamuya açıklanmış olan bilgileri haber yaparak kamuoyunun dikkatine getiren, kamu görevlilerinin kusurlarını da ortaya seren, bunu gayri yasal yollardan değil hukuka uygun olarak sürdüren gazeteciler haber yaptıkları için suçlanamaz, sorgulanamazlar.

Bir gazeteci haber konusu olayı, hukuka aykırı bir yöntemle elde etmiş olsa bile, kullandığı hukuka aykırı yöntemi suç işleme kastı ile kullanmadığı sürece, suçun kasit unsuru olmadığı için suçlu bulunamaz.

Soruşturulması ve şartları varsa tutuklanması gerekenler şehit görevlimizin şahadetini gizli tutmayan veya tutamayanlardır. Çünkü onlar, suçlarının sonuçlarını ve suçtaki sorumluluklarını gizleme, bu amaçla henüz ortaya çıkarılmamış olan delilleri karartma çabası içinde olabilirler. Buna karşın aleni bir bilgiyi haber yapan gazeteciye yöneltilen suçlamada ise yapılmış ve yayınlanmış olan haberden başka bir delil bulunmamaktadır.

Öte yandan polisin çok hızlı hareket edebilmesinin zorunlu olduğu durumlar ve terör suçları hariç olmak üzere, yetkili bir mahkemenin kararı olmaksızın, savcılıkların emriyle polisin vatandaşı yakalamasına, vatandaşın özgürlüğünü kısıtlamasına, ifadesini almasına ve zorla savcı önüne çıkarmasına, kanuna saygılı olan ve kaçma riski olmayan insanların şafak vakti evlerinin basılmasına son verilmelidir.

2) Sulh Ceza Hâkimlikleri ve Kararlarına İtiraz Usulü değiştirilmeli, Olaylara En Yetkin Uzman Mahkemelerin Nihai Kararı Vermesi Sağlanmalıdır:

Sulh Ceza hâkimleri özgürlükleri korumalıdır; savcılıkların tutuklama taleplerini değerlendirirken gazetecilerin özgürlüklerine, halkın haber alma özgürlüğüne önem ve ağırlık vermeli; keyfi olarak algılanabilecek veya öyle yorumlanabilecek tutuklama kararları vermekten özenle kaçınmalıdırlar.

Sulh ceza hâkimlerinin birinin diğerinden üstün ve farklı bir yönü yoktur; hepsi aynı hukuki bilgi ve tecrübe seviyesindedir. Sulh ceza hâkimlerinin önlerine getirilen meselelerin yargılanmasında uzmanlaşmış olan mahkemelerin bilgi, tecrübe ve yetkinliklerinin, sulh ceza hakimlerinden çok daha yüksek olması bu mahkemelerin tasarımının gereğidir.

Sulh ceza hâkimlerinden birisinin verdiği kararı diğerinin kaldırması, değiştirmesi fikri son derece hatalıdır ve sulh ceza mahkemesi hakimlerinin keyfi karar verdiği, kendilerine etki edildiği yönünde izlenimler oluşmasına neden olmaktadır. Sulh ceza mahkemesinin tutuklama veya serbest bırakma kararlarına itirazlar diğer bir sulh ceza hâkimine yapılmamalı, atılan suçun yargılamasını nihai olarak yapmaya yetkili mahkemeye yapılmalı; tutuklama gibi ciddi tedbirlerin nihai denetimi, görevli ve yetkili mahkemeler tarafından yerine getirilmelidir.

Sulh ceza hâkimliği düzenlemeleri FETÖ'nün etkin olduğu dönemde çıkarılmış; suiistimal de edilmiştir. Ta o tarihte suiistimal edilen bu düzenlemenin bir an önce kaldırılması; her suçun tutuklama ve tedbir istemlerinin doğrudan hâkimlere değil - bu işle ilgili olan mahkemelere yapılması sağlanmalıdır.

1980'lerde kaldırılan sorgu hâkimlikleri, "Delil ve Sorgu Mahkemeleri" olarak yeniden oluşturulmalı, sulh ceza hâkimlikleri bu mahkemelere dönüştürülmelidir.

3) 8 Mart Kadınlar Günü, Gösteri Yürüyüşleri ve Taksim Meydanı Kutuplaşmanın Değil, Uzlaşma ve Toplumsal Barış'ın Gerçekleşmesine vesile olmalıdır:

En başta belirtmek isteriz ki; 8 Mart Kadınlar Günü'nde bir kısım kadınlara karşı polis gücü kullanılmış olması, her türlü saygı ve hoşgörünün gösterilmesi gerekirken Anayasa tarafından güvenceye alınmış olan haklara dayanarak Taksim Meydanı'nda gösteri yapmak istemelerine engel olunması hepimiz için üzücüdür.

Toplantı ve gösteri özgürlüğü anayasalıdır, bu özgürlüğü düzenleme bahanesiyle kısıtlayıcı kanun yapılması, idari kararlar alınması temel hukuka uyarlı değildir.

Toplantı ve gösterilerin nerede yapılacağı idarenin değil gösteri yapmak isteyenlerin bileceği bir husustur. İdarenin belirli yerlerde yapılmasını şart koşması ve böylelikle gösteri hakkının özünü ve amacını kısıtlaması doğru değildir. Toplantı ve gösteriler, gösteri yapanların kişisel olarak kendilerini ifade etmesinden çok daha farklıdır ve daha çok toplumun kendini ifade etme şeklidir.

Taksim meydanı, halkın özellikle muhalif kesimlerinin yıllardan beri gösteri yapmak istediği ve uzunca bir süre de gösteri yaptığı yerdir. Taksim meydanı gösteri yapanların kolayca erişebildiği, topluma sesini kolayca duyurabildiği, mesajını iletebildiği önemli bir şehir içi meydan olması sebebiyle de ideal bir gösteri yeridir.

Sınırları belli olan bu meydanda kontrolden çıkabilecek - taşkınlık yapılabilecek, gösteriye katılmayanların haklarını zarara uğratabilecek hiç bir şey yoktur. Bu meydanda gösteri yapanları korumak da emniyet görevlileri için son derece kolaydır. Çevredeki az sayıdaki yüksek binaların güven altına alınması bunun için yeterlidir.

Taksim meydanında gösteri yapılması veya yapılmaması - gösterinin hukuka uygun, taşkınlık olmadan yapılması konusu yıllardan beri Türkiye'yi germekte; toplum kesimlerini birbirlerinden uzaklaştırmakta ve kutuplaştırmaktadır.

Taksim meydanında gösteriler yapılmasına engel olunmaması, buna karşın göstericilerin hukuka uyarlılığının sağlanması bu anlamda bir toplumsal barışın sağlanması, hukukun üstünlüğünün topluma gösterilmesi için önemli bir adım olacaktır. Bu amaçlar aynı zamanda vatandaşın devletten haklı beklentisi, devletin de vatandaşa karşı sorumluluğudur.

İdarenin toplantıları ve gösterileri yasaklamasının haklı gerekçeleri ancak, yapılacak gösterinin güvenliği ve kamu düzeni dengesinin kurulması ile ilgili ve orantılı olmak durumundadır.

Kaldı ki; toplumun temel sözleşmesi olan Anayasa'ya göre, herhangi bir kimsenin bir yerde bulunması idarenin ve polisin iznine tabi değildir. Kendisine müdahale hakkı veren bir eylem yapmadığı sürece "dağılmadığı" ve bulunduğu yeri terk etmediği için polis vatandaşa müdahale etme hakkına sahip değildir.

Öte yandan polis gücü devlet görevlilerinin keyfi olarak kullanabileceği güç makinesi değildir; görevi milletin toplanma ve gösteri özgürlüğünü güvenceye almak, taşkınlıkları önlemek, hukuka uygun davranışı güvence altına almaktır. Toplantılara ve gösterilere değil, sadece taşkınlıklara, başkalarının hakkını ihlal eden ve hukuka aykırı eylemlere polis müdahale etmeli; müdahale bunları bertaraf edecek, sorumluları yargı önüne çıkarmaya yeterli tedbirleri almak için ve orantılı olmalıdır.

4) Fikir ve İfade Özgürlüğü Geliştirilmeli, Kamu Gücünü Kullananlar Hukukun Üstünlüğü ile Dengelenmeli ve Sınırlandırılmalıdır:

Fikir ve ifade özgürlüğü için hür ve çoğulcu medyanın bulunması şarttır.

Ana akım medya çoğulculuğunu çoktan kaybetmiştir. Alternatif ve sosyal medyanın ana akım medyayı dengelemesi ve çoğulculuğu sağlaması mümkün değildir.

Bu zor şartlarda gazetecilik yapmaya çalışanların içinden kendini göstermiş olan 3 gazeteci tartışmalı bir şekilde tutuklanmıştır. Diğer benzer gelişmelerle birlikte bu durum fikir ve ifade özgürlüğünü zedelemekte; fikir geliştirerek toplumun sağlıklı kararlar almasını ve ilerlemesini sağlayan zihinlerde -yerli ya da yersiz fark etmez-korku oluşturmaktadır.

Bu korku ortamı hukuku iyi bilen kimseler dışındaki kamuoyunun fikirlerini ifade edememesine, bu da toplum ile devlet kurumları arasında güvensizlik oluşmasına neden olmaktadır.

Toplumumuz için olumsuz sonuçları olan bu durumun önlenmesi için özellikle hâkimlerin – benzer durumlarda sulh ceza mahkemelerinin- verdikleri kararların doğruluğunu gösterecek makul gerekçeleri açıklamaları ve kamuoyuna duyurmaları sağlanmalıdır.

Muhafif ve keskin söylemleri 3 gazetecinin tutuklanmasına dair kamuoyuna yansıyan bilgi ve belgeler çerçevesinde tutuklanan üç gazetecinin de suçlandıkları olayların tutuklanmaları için yeterli olmadığı hukuk çevrelerinde dile getirilmektedir. Kamuoyuna daha önce açıklanmış olan bir bilgiyi, şehitlerin soy ismini gizleme hassasiyeti göstererek haber yapan gazetecinin, yaptığı haberin suç teşkil edeceği bile şüpheli iken, tutuklanmış olması tutuklama kararların arka planı hakkında spekülasyon yapılmasına ve güvenin zedelenmesine neden olmaktadır.

Muhafif ve eleştirel düşünenler ve özellikle halkın haber olma özgürlüğünü yerine getiren gazeteci ve benzeri kesimlerden kimseler hakkında, kişisel özgürlüklerinin tutuklama, seyahat yasağı ve adli kontrol gibi tedbirlerle kısıtlanacağı her olayda daha yüksek derecede özen gösterilmeli, gerekçeleri verilen kararların haklılığını tartışmasız olarak ortaya koymalıdır. Böylelikle bu tür durumlarda verilecek kararlar yargıya güvenin ve adalet inancının yükseltilmesinin vesilesi olarak değerlendirilmelidir.

Makul gerekçe, hâkimin verdiği kararın diğer hukukçular tarafından da değerlendirildiğinde bu karara varılmasının zaruri görülmesini sağlayacak şekilde gerekçe - sebep ve sonuç ilişkisinin gösterilmesidir. Hâkimin kafasında değerlendirdiği

ancak kararına geçirmedığı hiç bir husus gerekçe olarak kabul edilemez. Öte yandan salt kanun hükümlerinin karara yazdırılması, o hükmün öyle uygulanmasını gerektiren olaylar ve deliller makul olarak açıklanmadığı takdirde keyfilikten öteye gidemez.

Sonuç olarak:

Adalet, toplumu birbirine kenetleyen ve güçlendiren temel bir his, bir inançtır.

Adalet'i gerçekleştirmek resmi olarak Yargı'nın görevidir. Daha iyi adalet için daha iyi yargı; Daha iyi yargı için daha iyi yapılanma, daha iyi işleyiş, daha iyi iş yapış süreçleri, daha iyi ve uzmanlaşmış hâkimlerin bulunması gerekir.

Daha İyi Yargı, devlet gücünün vatandaşla ilk muhatap olduğu yerde başlar.

Adliyelerde ise: görevini yerine getirme – yargılama usullerinin daha iyi, verilen kararların daha isabetli, derin ve makul olarak kabul edilir gerekçeli olması, hatalı karar verilmesini önleyecek daha iyi ve gelişmiş süreçler oluşturulması ile daha iyi yargı mümkündür.

Bu çerçevede: (i) mevcut sulh ceza hâkimliklerine; (ii) toplantı ve gösterilere devletin müdahalesine; (iii) polis gücünün kullanılması hususunda idari makamlara takdir hakkı ve yetki verilmesine ilişkin düzenlemelerin, yukarıda belirttiğimiz hususlar çerçevesinde temel hak ve özgürlükleri koruyacak ve geliştirecek şekilde geliştirilmesi gereklidir.

Kamuoyuna saygı ile duyururuz.

Daha İyi Yargı Derneği